

Sygn. akt V CSK 213/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Iwona Koper

SSN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Wacława J.

przeciwko "R. Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

i Wspólnicy"- spółce komandytowej w Ś.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 lutego 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 16 grudnia 2009 r.,

**oddala skargę kasacyjną;
zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 5200
(pięć tysięcy dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 2009 r. Sąd Apelacyjny (po uprzednim uchyleniu przez ten Sąd w części wyroku częściowego Sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy w tym zakresie Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i uchyleniu przez Sąd Najwyższy wyroku Sądu Apelacyjnego w części oddalającej apelację powoda od wyroku częściowego Sądu pierwszej instancji w części oddalającej powództwo i przekazującego sprawę w tym zakresie Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania) oddalił apelacje powoda Wacława J. i pozwanej „R. Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i Wspólnicy” – spółki komandytowej w Ś. od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 7 maja 2009 r., którym zasądzona została od pozwanej na rzecz powoda kwota 2 226 183,84 zł z odsetkami ustawowymi od kwoty 1 892 771,23 zł od dnia 18 czerwca 1998 r. i od kwoty 333 392,61 zł od dnia 29 stycznia 1999 r. – w obu wypadkach do dnia zapłaty i oddalone zostało powództwo w pozostałej części.

Podstawą wydania tego wyroku są następujące ustalenia faktyczne. Na podstawie umowy z 1 czerwca 1989 r. powód dzierżawił od W. Przedsiębiorstwa Ceramiki Budowlanej we W. (dalej – WPCB) grunty wraz z budynkami cegielni i wyposażeniem, składające się na jeden z jego zakładów – Zakład Ceramiki Budowlanej w Ś. (dalej – ZCB). Na wydzierżawionych składnikach majątkowych powód podjął, jako przedsiębiorca, prowadzenie działalności gospodarczej. Ponieważ zalegał z zapłatą czynszu, w dniu 5 lipca 1990 r. WPCB wypowiedziało umowę dzierżawy bez zachowania terminów wypowiedzenia. Postępowanie sądowe, toczące się na skutek powództwa WPCB, zakończyło się ugodą zawartą w dniu 29 października 1993 r., w której m.in. powód zobowiązał się do wydania przedmiotu dzierżawy, a WPCB – w związku z zamiarem sprzedaży ZCB – do wliczenia do ceny wywoławczej poczynionych przez powoda na przedmiot dzierżawy nakładów inwestycyjnych trwale związanych z gruntem i w wypadku sprzedaży po tej cenie – zwrócenia mu, po potrąceniu wierzytelności wzajemnych, ich wartości w terminie miesiąca od zawarcia umowy sprzedaży, a ponadto do wskazania w ofercie przetargowej, że zapasy

magazynowe, wyroby gotowe i środki trwałe ruchome należące do powoda nie są objęte ceną wywoławczą i ich sprzedaż wymaga odrębnych negocjacji. Umową z dnia 19 maja 1994 r. likwidator WPCB sprzedał „G.” Spółce z o.o. w Ś. (działającej później jako „R. Ceramika Budowlana” Spółka z o.o. w Ś.), której następcą prawnym jest pozwana, składniki majątkowe składające się na ZCB, jako zorganizowaną część swego przedsiębiorstwa. Nabywczyni oświadczyła, że znana jej jest treść ugody sądowej z dnia 29 października 1993 r. Wartość trwale związanych z gruntem nakładów inwestycyjnych poczynionych przez powoda na przedmiot dzierżawy, która wynosi 1 892 771,23 zł, nie została mu zwrócona. Nie zostały mu także zwrócone należące do niego rzeczy ruchome w postaci wyrobów gotowych, produkcji w toku, zapasów magazynowych i ruchomych środków trwałych, pozostawione na terenie byłego ZCB, o wartości 333 392,61 zł.

W tym stanie rzeczy Sąd pierwszej instancji uwzględniając powództwo uznał, i stanowisko to zaaprobował Sąd Apelacyjny, że zbycie przez WPCB na rzecz poprzednika prawnego pozwanej jednego z jego zakładów, będącego zbyciem zorganizowanej części przedsiębiorstwa, rodzi na podstawie art. 526 k.c. odpowiedzialność pozwanej za zobowiązanie zbywcy do zwrotu wartości nakładów poczynionych przez powoda na przedmiot zbycia, jako za zobowiązanie związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Powództwo w części dotyczącej zasądzenia wartości ruchomości pozostawionych przez powoda uwzględnione zostało na podstawie art. 225 zd. 2 k.c.

Od wyroku wymienionego na wstępie skargi kasacyjne wniosły obie strony.

Postanowieniem z dnia 18 listopada 2010 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powoda.

Pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w części oddalającej jej apelację. Podstawami jej skargi są: I) naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie, a to 1) art. 526 k.c. (obecnie art. 55⁴ k.c.) albowiem przedmiotem nabycia były niektóre składniki majątkowe przedsiębiorstwa, a nawet gdyby uznać, że przedmiotem nabycia była zorganizowana część przedsiębiorstwa, nie było nim przedsiębiorstwo i 2) art. 65 k.c. w zw. z ugodą sądową z dnia 29 października 1993 r.

w zw. z art. 526 k.c. (obecnie art. 55⁴ k.c.), gdyż odpowiedzialność pozwanej jest odpowiedzialnością za zobowiązania związane ze sprzedażą przedsiębiorstwa a nie jego prowadzeniem, II) naruszenie przepisów postępowania – art. 328 § 2 w zw. z art. 391 oraz art. 382 k.p.c., polegające na całkowitym braku wskazania dowodów na okoliczność spowodowania przez powoda utraty rzeczy ruchomych powoda czy też ich zużycia lub zniszczenia w rozumieniu art. 225 k.c. Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazania sprawy w tym zakresie Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Powód wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej pozwanej.

Rozpoznając skargę kasacyjną pozwanej Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Dokonane w sprawie ustalenie, że przedmiotem nabycia przez poprzedniczkę prawną pozwanej od likwidatora WPCB była zorganizowana część przedsiębiorstwa, a nie niektóre jego składniki majątkowe, jest ustaleniem faktycznym, poczynionym na podstawie wykładni umowy zbycia z dnia 19 maja 1994 r. Ustalenie to nie może być skutecznie zwalczane zarzutem naruszenia art. 526 k.c. Podstawą skargi kasacyjnej kwestionującej prawidłowość wymienionego ustalenia mógłby być zarzut naruszenia art. 65 k.c. Podstawą rozpoznawanej skargi kasacyjnej w części podważającej prawidłowość ustalenia, że przedmiotem nabycia była zorganizowana część przedsiębiorstwa, nie jest jednakże naruszenie tego przepisu. Sąd Najwyższy rozpoznaje zaś skargę kasacyjną jedynie w granicach jej podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Aczkolwiek „zorganizowana część przedsiębiorstwa” jest pojęciem ustawowym (zob. np. ustawę z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Dz.U. Nr 51, poz. 298 ze zm., ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. Nr 54, poz. 535 ze zm., ustawę z dnia 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym, tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r. Nr 3, poz. 11 ze zm.), art. 526 k.c. nie posługuje się tym pojęciem. W piśmiennictwie nie ma jednolitego stanowiska co do tego, czy przewidziana w tym przepisie solidarna odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa wraz ze zbywcą za jego zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, obejmuje też zbycie zorganizowanej

części przedsiębiorstwa. W judykaturze wyrażony zaś został pogląd, że odpowiedzialność, o której mowa w obowiązującym obecnie art. 55⁴ k.c., stanowiącym odpowiednik art. 526 k.c., ponosi także nabywca zorganizowanej części przedsiębiorstwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r., V CK 381/05, LEX nr 180897). Przyjęcie, że zorganizowana część przedsiębiorstwa to jego część, zwłaszcza wyodrębniona organizacyjnie i finansowo jako zakład lub oddział, obejmująca zespół składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych, która zarazem mogłaby stanowić samodzielne przedsiębiorstwo realizujące te zadania (zob. np. art. 2 pkt 27^e ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług), oznacza, iż odpowiada ona istocie przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym (art. 55¹ k.c.) (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 51/01, LEX nr 78892) i może być potraktowana jako przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 526 k.c.

Z ustaleń stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że ZCB był tak dalece wyodrębnioną częścią WPCB, że wydzierżawienie przez powoda składników majątkowych składających się na ten Zakład pozwoliło mu w oparciu o te składniki na samodzielne prowadzenie przedsiębiorstwa. Możliwe zatem było zbycie tego Zakładu jako zorganizowanej części przedsiębiorstwa i uznanie jej za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 526 k.c.

Podniesiona w uzasadnieniu rozpoznawanej skargi kasacyjnej kwestia ważności zbycia przez likwidatora WPCB zorganizowanej części przedsiębiorstwa nie została objęta podstawami skargi, zatem uchyla się od oceny Sądu Najwyższego.

Zarzut naruszenia art. 526 k.c. (obecnie art. 55⁴ k.c.) nie mógł zatem zostać uznany za zasadny.

2. Sąd Apelacyjny trafnie uznał, że dokonanie przez powoda nakładów inwestycyjnych trwale związanych z gruntem na przedmiot dzierżawy spowodowało po stronie WPCB obowiązek zwrotu powodowi wartości tych nakładów i że zobowiązanie WPCB z tego tytułu było zobowiązaniem związanym z prowadzeniem przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 526 k.c. Obowiązek WPCB zwrotu powodowi wartości nakładów został potwierdzony w zawartej między nimi

ugodzie sądowej z dnia 29 października 1993 r. Okoliczność, że WPCB wydzierżawiło powodowi składniki majątkowe składające się na ZCB nie spowodowała, iż utraciło ono przymiot prowadzącego przedsiębiorstwo, w skład którego wchodził ten Zakład. To, że powód jako samodzielny przedsiębiorca prowadził działalność gospodarczą w oparciu o wydzierżawione mu składniki majątkowe, nie prowadzi do odmiennego wniosku. Prowadzenie przez WPCB przedsiębiorstwa w części obejmującej składniki majątkowe składające się na ZCB wyrażało się w ich wydzierżawieniu powodowi.

Wprawdzie w ugodzie sądowej z dnia 29 października 1993 r. obowiązek świadczenia powodowi przez WPCB należności z tytułu poczynionych przez niego nakładów został powiązany ze sprzedażą ZCB, ale Sąd Apelacyjny trafnie uznał, że nie oznacza to, iż zobowiązanie WPCB do zwrotu powodowi nakładów wygasło. W szczególności treść ugody nie dawała podstawy do przyjęcia, że jej strony zawarły umowę odnowienia (art. 506 § 1 k.c.), zwłaszcza że stosownie do art. 506 § 2 k.c. w razie wątpliwości poczytuje się, że zmiana treści dotychczasowego zobowiązania nie stanowi odnowienia. Zresztą skarżący, zarzucając naruszenie art. 65 k.c. w odniesieniu do ugody, nie podniósł, iż należy ją rozumieć jako umowę odnowienia ani nie wskazał na przepis art. 506 k.c. Zobowiązanie WPCB do zwrotu powodowi wartości poczynionych przez niego nakładów oczywiście nie wygasło na skutek tego, że dłużnik nie wykonał ugody.

Nie jest zatem także zasadny zarzut naruszenia art. 65 k.c. w zw. z ugodą sądową z dnia 29 października 1993 r. w zw. z art. 526 k.c. (obecnie art. 55⁴ k.c.).

3. Przepis art. 382 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Naruszenie tego przepisu może zatem polegać na pominięciu całości lub części materiału procesowego zebranego w sprawie. Jeżeli zarzut dotyczy pominięcia przeprowadzonych dowodów, powinien określać te dowody i wskazywać, że ich pominięcie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Zarzut niewskazania przez sąd drugiej instancji dowodów na okoliczności będące przedmiotem ustaleń faktycznych dokonanych w sprawie nie jest zarzutem

naruszenia art. 382 k.p.c. i nie uzasadnia uwzględnienia skargi kasacyjnej, podstawą której w tej części jest naruszenie tego przepisu.

Niewskazanie w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji dowodów, które były podstawą dokonanych przez ten sąd ustaleń faktycznych może natomiast stanowić naruszenie art. 328 § 2 w zw. z art. 391 k.p.c. (jeżeli skarżący wykaże, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny wskazał ogólnie na „przedstawione w toku postępowania dokumenty, a w szczególności akta komornicze” jako na dowody stanowiące podstawę ustalenia, jakie składniki majątkowe należące do powoda zostały przez pozwaną zatrzymane i nie zostały zwrócone. Należy przy tym podkreślić, że Sąd Apelacyjny zaaprobował ustalenia dokonane w sprawie przez Sąd pierwszej instancji i uznał, że mają one oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu swego postanowienia *expressis verbis* wskazał zaś dowody – w postaci zeznań świadków i powoda, pisma powoda z dnia 28 czerwca 1994 r., dokumentów znajdujących się w aktach komorniczych i inne – stanowiące podstawę ustalenia, że powodowi nie zostały zwrócone przez pozwaną należące do niego rzeczy ruchome w postaci wyrobów gotowych, produkcji w toku, zapasów magazynowych i ruchomych środków trwałych. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny nie miał potrzeby wyczerpującego wskazywania w uzasadnieniu swego wyroku dowodów stanowiących podstawę ustaleń dokonanych co do wymienionej okoliczności i nie można zarzucić, że uzasadnienie wydanego przezeń wyroku zostało sporządzone z naruszeniem art. 328 § 2 w zw. z art. 391 k.p.c.

Kwestie, czy dowody powołane przez sąd jako podstawa dokonanych przezeń ustaleń faktycznych rzeczywiście mogły stanowić taką podstawę i czy ustalenia te uzasadniały uwzględnienie powództwa w oparciu o przyjętą przez sąd podstawę prawną (w rozpoznawanej sprawie – art. 225 k.c.), nie są związane ze stosowaniem ani art. 328 § 2 w zw. z art. 391 k.p.c., ani art. 382 k.p.c. Zarzut kasacyjny naruszenia tych przepisów nie daje podstawy (art. 398¹³ § 1 k.p.c.) do oceny przez Sąd Najwyższy zaskarżonego wyroku co do wymienionych kwestii.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną pozwanej i na podstawie art. art. 108 § 1 zd. pierwsze w zw. z art. 98 § 1 i 3 i art. 99 k.p.c. w zw. z § 12 ust. 4 pkt 1 i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.) orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego.